

54839

6/6/2013

סיון תשע"ג

איך למזער את פגעי הקיץ- עומס חום, סביבה רטובה ועלייה בסת"ס ? ש. פרידמן

כללי

הקיץ הישראלי מאופיין בטמפרטורות גבוהות ביום (38-30 מעלות צלסיוס) ולעיתים גם בלילה (32-28 מעלות). בנוסף לכך עלייה בלחות בכל שעות היממה (תלוי באזור הגיאוגרפי) מגבירות את עומס החום על הפרה יצרנית החלב. עומס זה גורם לירידה בתיאבון, פגיעה בייצור החלב, ירידה בשיעורי ההתעברות, בשמירת ההריון, במשקל הגוף, ברכיבי החלב (חלבון, שומן). בנוסף לכל אלו מתקיימת בתקופה זו עלייה משמעותית ברמה הארצית בשיעורי הנגיעות התוך עטינית (עלייה בסת"ס). עקת החום הופכת את הפרה לרגישה לבריאות העטין ונגרמת מפגיעה ביכולת ההתגוננות של הפרה (מערכת החיסון העצמית). במקביל סביבת הפרה תורמת לעליה במספר החיידקים הפתוגנים (בעקר הסביבתיים) עקב יצירת תנאים מיטיבים להתרבותם (חום+לחות). שילוב של ירידה בתגובה החיסונית ועליה בנוכחות הפתוגנים מביאה בהכרח להתגברות הנגיעות התוך עטינית ומכאן גם לעליה בסת"ס ופגיעה באיכות החלב.

אז איך ממתנים את עקת החום ושומרים גם על בריאות העטין בקיץ ?

א. זהה קיום עקת חום בעדר

1. מדוד טמפרטורה ולחות יחסית מידי יום ובשעות קבועות (רכוש מכשיר בעלות מזערית המשלב מדידה של טמפרטורה ולחות סביבתיים או העזר בתחנות מטאורולוגיות).
2. זכור כי הפרות רגישות במיוחד לטמפרטורה גבוהה (החל מ 30 מעלות) הנמשכת **ברציפות מספר יממות** ללא הקלה משמעותית בלילות ("גל חום"). בנוסף לכך שילוב של לחות מעל 40% מגביר את עומס החום ומוסיף מספר מעלות לטמפרטורה הנמדדת.
3. צפה **בקצב הנשימה** בקבוצות השונות – קצב נשימה של למעלה מ- 60 נשימות לדקה – מעיד על בעיית עומס חום שתביא מיידית לירידה בתיאבון ובייצור החלב.
4. במצב זה יש לדאוג למיכסום השטחים המוצלים ברפת/דיר (פרה שונאת קרינת שמש). ביצוע הצללת השקתות, האיבוסים, השבילים להולכת הבקר למכון החליבה וכמובן הפעלת מערכות צינון מלאכותיות הנן הכרחיות למיתון עקת החום.

ב. דאגה למי השתייה

1. פרת חלב צורכת בין 120-150 ליטר מי שתייה ליום וכמות זו יכולה אף לעלות בימים של עומס חום.
2. **המים חייבים להיות באיכות מי שתייה** (משרד הבריאות), נקיים מגופים זרים והעיקר מוצלים ובזרימה קבועה לאורך כל היממה. בכל רפת / דיר חייב המגדל לדאוג לקיום מיכל חירום של מים לשימוש בהפסקת חשמל או במצב חירום לאומי.
3. **מספר השקתות ברפת חייב להיעשות לפי חשבון של 75 ס"מ אורך שוקת / לפרה, לדוגמא** קבוצה של 80 פרות חייבת באורך שקתות של 6 מטר. כאשר קצב זרימת המים לשקתות הוא 20 ליטר / לפרה / לשעה.

ג. תזונה מותאמת למזג האוויר

1. בקיץ מומלץ לבנות מנה מאוזנת ומותאמת לתנאי מזג האוויר הקיצוניים. מומלץ להתייעץ עם תזונאים (מדריכי שה"מ, תזונאים מרכזי מזון) כדי להרכיב מנה טעימה ומאוזנת במטרה לשמור על תיאבון נאות ולספק את הצרכים התזונתיים המיוחדים לעונה זו.
2. **זמני חלוקה המזון**- מומלץ לבצע זאת בשעות הקרירות (בוקר, אחה"צ) ולהימנע מקרינה ישירה על המזון וכך לשמור על ערכיו וטעימותו (מניעת תסיסה).

www.milk.org.il | office@milk.org.il |

ד. ממשק סביבתי מומלץ בקיץ

1. יש להשתדל ולסכרן את זמני המקלחות והצינור עם זמני חלוקת האוכל. המזון יחולק באבוסים, כאשר הפרות יוצאות מהחליבה (בה עברו צינון בחצר ההמתנה) או בחזרה מצינור מאולץ בין החליבות. בין זמני החליבות מומלץ לקרב את המזון מספר פעמים כדי לאפשר אכילה רצופה במהלך היממה.
2. מומלץ לקלטור את מרבצי הפרות לפחות פעם ביום במהלך כל השנה. בקיץ עקב עליה בלחות האקלימית ועליה במקביל ברטיבות (עקב צינון בסככות) יש לעבור לקלטור עמוק פעמיים ביום. במקרים קיצוניים יש להוסיף רפד אנאורגאני (פצלי שמן) בנקודות קריטיות בסככה.
3. יש להימנע ככל שניתן מהעברות פרות בסככות בשעות החום לצורך טיפולי רופא, מזריע, ביצוע חיסונים. את הפרדת הפרות מומלץ לבצע מיד בסיום חליבת הבוקר ולהפנות את הפרות לסככת טיפולים מצוננת עם מזון ומי שתיה כנדרש.

ה. שגרת חליבה בקיץ

1. כאמור בקיץ עקב התנאים המיטביים לחיידקים (טמפרטורה + לחות + נוכחות חומר אורגני בשפע) נוצרים ברפת תנאי "אינקובטור מלאכותי". במצב זה קצב התרבות החיידקים הסביבתיים הוא גבוה ולפעמים אף מכפיל עצמו בהשוואה לחודשי החורף. כדי לחלוב כראוי ולמנוע תחלואה תוך עטינית יש לדאוג קודם לכל לסביבה יבשה בסככות (קלטור + אורור מאולץ). החליבה חייבת להתבסס על חיטוי מקדים מיטבי (כנגד חיידקים סביבתיים), הרכבת האשכול על עטין יבש ונקי, וחיטוי הפטמות בסוף החליבה (כנגד חיידקים מדבקים).
2. יש לנקוט כל הקיץ בפעילות למניעת התרבות זבובים ומעופפים אחרים אלו משמשים מעבירים (וקטורים) של גורמים פתוגנים לדלקות עינים, שילשולים ביונקים וכמובן מחלות עטין.
3. החליבה חייבת להתבצע ברוע ובנוחות אי לכך יש לדאוג גם לרווחת החולב ביצירת תנאים מיטביים במכון החליבה. איורור נאות וצינון לחולב הנם מומלצים מאד במהלך החליבה.

סיכום

הקיץ הישראלי ללא ספק הינו תקופה קשה לבקר עקב עומס חום הכבד. על המגדל לעשות הכל כדי להקל עומס זה על בע"ח ובכך גם לשמור על בריאותם ועל רווחתם התקינים. מעקב קבוע אחר תנאי מזג האויר, שמירה על סביבה יבשה ונקיה, מתן הזנה מתאימה, וביצוע חליבה היגינית, יבטיחו כי הקיץ יעבור בשלום ונזקיו ימוזערו הן ברמת בע"ח והן ברמת המגדל.

